



## Nové možnosti rozvoje vzdělávání na Technické univerzitě v Liberci

Specifický cíl A2: Rozvoj v oblasti distanční výuky, online výuky a blended learning

NPO\_TUL\_MSMT-16598/2022



# Pedagogika II.



Financováno  
Evropskou unií  
NextGenerationEU



Národní  
plán  
obnovy



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,  
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

## **Přímé a nepřímé výchovně vzdělávací působení**

### Přímé výchovně vzdělávací působení

Přímé výchovně vzdělávací působení je pojem, který se používá k označení všech aktivit, které jsou zaměřeny na vzdělávání a výchovu dětí a mládeže. Tyto aktivity mohou být prováděny v různých institucích, jako jsou školy, školky, kluby nebo zájmové kroužky. Cílem přímého výchovně vzdělávacího působení je podporovat rozvoj osobnosti dětí a mládeže. To zahrnuje rozvoj jejich vědomostí, dovedností a postojů.

Formy přímého výchovně vzdělávacího působení jsou různorodé. Mezi nejčastější patří:

- Výuka, která zahrnuje předávání vědomostí a dovedností žákům.
- Výchova, která zahrnuje rozvoj postojů a hodnot žáků.
- Péče, která zahrnuje zajištění základních potřeb dětí a mládeže.

Přímé výchovně vzdělávací působení může být prováděno různými osobami, jako jsou učitelé, vychovatelé, trenéři nebo dobrovolníci. Tyto osoby musí mít potřebné znalosti, dovednosti a kompetence pro to, aby mohly efektivně působit na děti a mládež.

Význam přímého výchovně vzdělávacího působení je nesporný. Děti a mládež potřebují nejen vzdělávat, ale také vychovávat a pečovat o ně. Přímé výchovně vzdělávací působení jim může pomoci v jejich rozvoji a připravit je na život ve společnosti.

Některé konkrétní příklady přímého výchovně vzdělávacího působení jsou:

- Učitel vysvětluje žákům nový matematický pojem.
- Vychovatelka vede děti k tomu, aby se naučily správně chovat v kolektivu.
- Trenér pomáhá sportovcům rozvíjet jejich dovednosti.
- Dobrovolník čte dětem z knihy.

Přímé výchovně vzdělávací působení může mít pozitivní vliv na život dětí a mládeže. Může jim pomoci v jejich rozvoji a připravit je na život ve společnosti.

Výhody přímého výchovně vzdělávacího působení:

- Je záměrné a cílené. Vychovatel se vědomě snaží ovlivnit žáka v určitém směru. To může být výhodou, protože umožňuje vychovateli zaměřit se na konkrétní oblasti rozvoje žáka.

- Může být účinné při předávání konkrétních znalostí, dovedností a návyků. Vychovatel může žákovi přímo poskytnout informace, naučit ho nové dovednosti nebo ho naučit, jak se chovat v určité situaci.
- Je kontrolovatelné a měřitelné. Vychovatel může snadno sledovat, zda žák dosahuje stanovených cílů.

Nevýhody přímého výchovně vzdělávacího působení:

- Může být vnímáno jako manipulace nebo vnucování. Pokud žák není ochoten změnit své chování, může přímé působení vést k rezistenci nebo dokonce k vzdoru.
- Může být obtížné zaměřit se na dlouhodobé cíle. Přímé působení se často zaměřuje na krátkodobé cíle, jako je například dosažení dobré známky ve zkoušce nebo zvládnutí nové dovednosti. Může být obtížné zajistit, aby se tyto krátkodobé cíle promítaly do dlouhodobého rozvoje žáka.
- Může být časově náročné. Přímé působení může vyžadovat hodně času a úsilí ze strany vychovatele. To může být obtížné v případě, že vychovatel má na starosti mnoho žáků.

### Nepřímé výchovně vzdělávací působení

Nepřímé výchovně vzdělávací působení je pojem, který se používá k označení všech aktivit, které mají vliv na vzdělávání a výchovu dětí a mládeže, ale nejsou přímo zaměřeny na tyto cíle. Cílem nepřímého výchovně vzdělávacího působení je podporovat rozvoj osobnosti dětí a mládeže prostřednictvím různých vlivů, které jsou součástí jejich každodenního života.

Formy nepřímého výchovně vzdělávacího působení jsou různorodé. Mezi nejčastější patří:

- Prostředí, ve kterém děti a mládež žijí a vyrůstají.
- Kultura, která je jim blízká.
- Vztahy, které mají s ostatními lidmi.

Nepřímé výchovně vzdělávací působení může být prováděno různými osobami, jako jsou rodiče, členové rodiny, kamarádi, učitelé nebo další lidé, se kterými děti a mládež přicházejí do kontaktu.

Význam nepřímého výchovně vzdělávacího působení je také nesporný. Děti a mládež jsou ovlivňovány mnoha faktory, které nejsou přímo zaměřeny na vzdělávání a výchovu. Tyto faktory mohou mít významný vliv na jejich rozvoj.

Některé konkrétní příklady nepřímého výchovně vzdělávacího působení jsou:

- Rodiče, kteří podporují čtení, mohou pomoci svým dětem rozvíjet jazykové dovednosti.
- Kulturní instituce, jako jsou muzea nebo divadla, mohou dětem a mládeži nabídnout příležitosti k poznávání světa kolem nich.
- Přátelé, kteří se chovají pozitivně a zodpovědně, mohou být pro děti a mládež vzorem.

Nepřímé výchovně vzdělávací působení může mít pozitivní vliv na život dětí a mládeže. Může jim pomoci v jejich rozvoji a připravit je na život ve společnosti.

Výhody nepřímého výchovně vzdělávacího působení

- Nepřímé působení je přirozenou součástí života dětí a mládeže. Děti a mládež se učí a rozvíjejí prostřednictvím interakce s prostředím, kulturou a lidmi, kteří je obklopují.
- Nepřímé působení může mít hlubší a dlouhodobější vliv než přímé působení. Děti a mládež jsou více náchylné přijímat hodnoty a postoje, které jsou jim předávány nepřímo, například prostřednictvím kultury nebo vztahů s blízkými lidmi.
- Nepřímé působení může být účinným způsobem, jak podpořit rozvoj osobnosti dětí a mládeže v širším kontextu. Přímé působení je často zaměřeno na konkrétní cíle, jako je předávání vědomostí nebo rozvoj dovedností. Nepřímé působení může pomoci dětem a mládeži rozvíjet se jako osobnosti, které jsou samostatné, zodpovědné a tolerantní.

Nevýhody nepřímého výchovně vzdělávacího působení

- Nepřímé působení je obtížnější sledovat a kontrolovat než přímé působení. Je obtížné určit, jaké konkrétní vlivy mají na děti a mládež prostředí, kultura nebo vztahy s blízkými lidmi.
- Nepřímé působení může být negativní. Děti a mládež mohou být ovlivněny negativními vlivy, jako je například násilí, kriminalita nebo xenofobie.

### Vztah přímého a nepřímého výchovně vzdělávacího působení

Přímé a nepřímé výchovně vzdělávací působení jsou dvě důležité složky vzdělávání a výchovy dětí a mládeže. Oba typy působení se doplňují a společně mohou pomoci dětem a mládeži v jejich rozvoji. Přímé výchovně vzdělávací působení je zaměřeno na konkrétní cíle, jako je

předávání vědomostí, rozvoj dovedností nebo formování postojů. Toto působení je často prováděno v institucích, jako jsou školy, školky, kluby nebo zájmové kroužky. Nepřímé výchovně vzdělávací působení je nespecifické, ale může mít také významný vliv na rozvoj osobnosti dětí a mládeže. Toto působení je součástí každodenního života dětí a mládeže a může být prováděno různými osobami, jako jsou rodiče, členové rodiny, kamarádi, učitelé nebo další lidé, se kterými děti a mládež přicházejí do kontaktu.

Přímé a nepřímé výchovně vzdělávací působení se navzájem doplňují. Přímé působení může pomoci dětem a mládeži získat potřebné znalosti a dovednosti. Nepřímé působení může pomoci dětem a mládeži tyto znalosti a dovednosti uplatnit v praxi a rozvíjet je v širším kontextu. Například učitel může dětem vysvětlit, jak řešit matematický problém. Toto přímé působení pomůže dětem pochopit princip řešení problémů. Pokud se však děti budou učit pouze v hodinách matematiky, budou mít problém tyto znalosti uplatnit v praxi. Nepřímé působení, jako je například podpora rodičů v tom, aby děti pomáhaly v domácnosti, může dětem pomoci rozvíjet samostatnost a zodpovědnost, které jsou důležité pro řešení problémů v reálném světě.

Při plánování výchovně vzdělávacího působení je důležité zohlednit oba typy působení. Přímé působení by mělo být zaměřeno na konkrétní cíle a nepřímé působení by mělo být zaměřeno na rozvoj osobnosti dětí a mládeže v širším kontextu.

### Význam přímého a nepřímého výchovně vzdělávacího působení

Oba typy výchovně vzdělávacího působení jsou důležité a mohou se vzájemně doplňovat. Přímé výchovně vzdělávací působení je důležité pro předávání konkrétních znalostí, dovedností a návyků. Nepřímé výchovně vzdělávací působení je důležité pro rozvoj osobnostních vlastností a hodnot žáků.

Pro efektivní výchovně vzdělávací proces je důležité, aby vychovatelé využívali oba typy působení. Přímé působení by mělo být zaměřeno na konkrétní cíle a mělo by být systematické. Nepřímé působení by mělo být založeno na pozitivním příkladu a mělo by vytvářet vhodné podmínky pro rozvoj žáků.

### **Výhody a nevýhody přímého výchovně vzdělávacího působení**

Výhody přímého výchovně vzdělávacího působení:

- Je záměrné a cílené. Vychovatel se vědomě snaží ovlivnit žáka v určitém směru. To může být výhodou, protože umožňuje vychovateli zaměřit se na konkrétní oblasti rozvoje žáka.
- Může být účinné při předávání konkrétních znalostí, dovedností a návyků. Vychovatel může žákovi přímo poskytnout informace, naučit ho nové dovednosti nebo ho naučit, jak se chovat v určité situaci.
- Je kontrolovatelné a měřitelné. Vychovatel může snadno sledovat, zda žák dosahuje stanovených cílů.

Nevýhody přímého výchovně vzdělávacího působení:

- Může být vnímáno jako manipulace nebo vnucování. Pokud žák není ochoten změnit své chování, může přímé působení vést k rezistenci nebo dokonce k vzdoru.
- Může být obtížné zaměřit se na dlouhodobé cíle. Přímé působení se často zaměřuje na krátkodobé cíle, jako je například dosažení dobré známky ve zkoušce nebo zvládnutí nové dovednosti. Může být obtížné zajistit, aby se tyto krátkodobé cíle promítaly do dlouhodobého rozvoje žáka.
- Může být časově náročné. Přímé působení může vyžadovat hodně času a úsilí ze strany vychovatele. To může být obtížné v případě, že vychovatel má na starosti mnoho žáků.

### **Použité zdroje**

HORÁK, J. a kol. Výchovné problémy současné školy. Liberec: TU v Liberci 2002.

PRŮCHA, J. Přehled pedagogiky. Praha: Portál, 2015

PRŮCHA, J. Moderní pedagogika. Praha: Portál 2017.